

I Uvod

Ravnopravnost polova je osnova na kojoj bi trebalo da počiva demokratsko uređenje savremenog društva XXI vijeka, a postizanje te ravnopravnosti predstavlja i sam cilj demokratizacije. Kao osnovni princip, ravnopravnost polova je ugrađena u sve najvažnije međunarodne dokumente koji se bave ljudskim pravima i slobodama i predstavlja univerzalnu vrijednost koju ti isti dokumenti propagiraju. Bosna i Hercegovina, kao država potpisnica brojnih dokumenata o ljudskim pravima, ali i kao država koja je demokratske principe ugradila u svoj Ustav ima međunarodnu, ali što je i jednako bitno, obavezu prema svojim građanima i građankama, da poštuje princip ravnopravnosti i jednakosti polova i aktivno radi na njegovom uspostavljanju.

Bosna i Hercegovina, kao postratno i tranziciono društvo, pritiskano mnogim problemima i izazovima, je u prethodnom periodu učinila dosta napora na ispunjenju svojih obaveza i uspostavila je pravni i institucionalni okvir za ravnopravnost polova, koji omogućava širok prostor za djelovanje. Pravni okvir je uspostavljen donošenjem Zakona o ravnopravnosti polova u Bosni i Hercegovini, a institucionalni osnivanjem i podrškom radu institucionalnih (državnih) gender mehanizama. Od 2002. godine i početka rada gender institucionalnih mehanizama, u saradnji sa partnerima iz vladinog i nevladinog sektora učinjen je značajan pomak unaprijed na praktičnoj primjeni načela ravnopravnosti polova i širenju svijesti o gender pitanjima u društvu Bosne i Hercegovine. U našem društvu postoji nekoliko ključnih oblasti neravnopravnosti među polovima, među kojima ističemo segregaciju zanimanja, zatim veliki disbalans u neplaćenom radu (kućnom/porodičnom poslu) i nejednakost u oblasti rada i zapošljavanja. Postoji i veliki problem nasilja na osnovu pola, kako u javnoj, tako i u porodičnoj sferi, koji je odavno već izašao iz sfere „privatnog“ i sve više se shvata kao veliki društveni problem.

Kako bi se ove neravnopravnosti suzbile, neophodno je postizanje ravnopravnosti svih članova i članica našeg društva, što ne podrazumijeva samo da se u razvojne aktivnosti uključi podjednak broj žena i muškaraca i da im se omogući isti tretman, već podrazumijeva da je neophodno uključiti ženske i muške razvojne interese u sve sfere društvenog, političkog i ekonomskog života, kako bi svi od toga uživali podjednake koristi. Za eliminisanje disbalansa u učešću žena

i muškaraca kao dvije polovine čovječanstva u poslovima države i društva, neophodno je stvoriti jednake mogućnosti i jednak pristup tim mogućnostima za sve, bez diskriminacije po bilo kom osnovu. Ljudima su zagarantovana ista prava, ali nije dovoljno zagarantovati ista prava, već je potrebno pružiti jednake mogućnosti kako bi se svim ljudima omogućila ravnopravnost u svim oblastima života.

Priručnik koji je pred vama predstavlja korak naprijed ka potpunijoj primjeni principa ravnopravnosti polova u lokalnim zajednicama i omogućava građanima i građankama Bosne i Hercegovine detaljnije upoznavanje sa osnovnim terminima, sadržajem i značajem načela ravnopravnosti i jednakosti polova i osnovama gender koncepta, kao i njegovim praktičnim implikacijama, u rasponu od pravnog i institucionalnog okvira za ravnopravnost polova, zabrane diskriminacije po osnovu pola u svim oblastima društvenog života, preko praktične realizacije prava i dužnosti u vezi sa ravnopravnošću polova, sve do uloge lokalnih institucija vlasti, civilnog i privatnog sektora u vezi sa primjenom i ostvarivanjem ovog načela. U skladu s tim, naredno poglavlje II Osnovni termini nudi pregled najvažnijih termina koji se koriste u tekstu. Nakon toga, poglavlje III Pravni i institucionalni okvir za ravnopravnost polova sadrži sažete informacije o međunarodnim, regionalnim i domaćim pravnim standardima i mehanizmima za ravnopravnost polova. Poglavlje IV Gender mainstreaming definiše ovu globalnu institucionalnu strategiju za ravnopravnost polova, koja se primjenjuje u Bosni i Hercegovini, kao i njene najvažnije metode i alate. Poglavlje V Zakonske oblasti posvećeno je nekim od najvažnijih oblasti u kojima je potrebno postići punu ravnopravnost u pravima, mogućnostima i rezultatima, a to su rad, zapošljavanje i pristup resursima, obrazovanje, socijalna i zdravstvena zaštita, te zabrana nasilja po osnovu pola. Poglavlje VI Ukrštanje razlika i višestruka diskriminacija obrađuje najvažnije isključene grupe, koje su dosad bile relativno malo u fokusu politika za unapređenje položaja, a među njima se naročito ističu žene na selu, nacionalne manjine, naročito romska manjina, osobe sa invaliditetom, te izbjegla i raseljena lica. I na kraju, poglavlje VII Primjena principa ravnopravnosti polova u lokalnim zajednicama nudi pregled uloga institucija vlasti na lokalnom nivou, ulogu privatnog sektora kao i sve veću ulogu organizacija civilnog društva u djelovanju na lokalne politike.